millioen inwoners van deze aarde slechts 400 millioen gedoopten. Hoeveel eeuwen zal er nog te arbeiden zijn, als men een half millioen in eene eeuw vordert?

Er zijn drie groote zendingsbewegingen geweest.

Eerst zijn de Apostelen uitgegaan en in drie eeuwen werd de geheele Grieksche en Romeinsche bevolking onder den doop gebracht. De tweede beweging had ten tijde van Karel den Groote plaats; daardoor werden de West-Europeesche volken en de slaven gekerstend. De derde zendingsbeweging had in de laatste eeuw plaats. De Roomsche missie is ons in ijver en methode ver vooruit, in China is zij in korten tijd tot stichting van groote kerken gekomen, in Amerika eveneens.

Om goed te werken moet de zending gansch anders aangelegd. Welke richting moet het nu uit?

In de eerste plaats dient gebroken met de Pietistische wijze van werken, waarbij de individuën, de afzonderlijke personen bearbeid worden. Er is in Java schier geen individueel leven; in eene dessa zijn de bewoners dragers van dezelfde type, vandaar dat de Javanen zooveel op elkander gelijken. De individueele methode dient opzij gezet; *communaal* behoort gearbeid. In korten tijd werd Java van het Heidendom tot het Mohammedanisme gebracht. Er moet nagevorscht: Hoe zijn de predikers van den Islam daarin geslaagd? Hoe komt geheel Java onder den doop?

Wil men die vraag kunnen beantwoorden, dan moet de Zending niet door gezelschappen, maar door de kerk gedreven worden. Niet alleen dat dan de zendelingen door de kerken behooren uitgezonden te worden, maar dan betaamt het dat de zendelingen voor de kerk optreden, dat de Zending zich kerkelijk installeert en een kerkelijk karakter draagt.

De Roomsche kerk heeft ons ook hierin een goed voorbeeld gegeven, door steeds drie mannen te gelijk uit te zenden. De eerste van hen is een prefect, een soort van père-noble, een man van gezag en waardigheid; de tweede een persoon, die een organiseerend talent heeft; de derde een geestelijk teedere man.

Zoo behooren wij ook dienaren des Woords uit te zenden, die voor hun taak berekend zijn, daarnevens jonge mannen, gelijk tot dusver, terwijl als hunne helpers bekeerde inboorlingen, die bijv. in de Keucheniusschool zijn opgeleid, optreden kunnen. De Roomsche missie heeft ook nog deze eigenaardigheid, dat hare zendelingen geen vrouwen medenemen. Het zou het beste zijn dat ook van ons ongehuwde mannen uitgingen, om zich geheel aan 's Heeren zaak te kunnen wijden; mannen die zich in geestelijken zin, gesneden hebben om het Koninkrijk Gods, opdat de kerken ook niet aanstonds bezwaard worden met de zorg voor geheele huisgezinnen. Spreker wenscht ook mannen uit de eerste families des lands, die zonder geld te vragen, heengingen naar het veld der Zending, de kerk een roeping vragende om in haar naam te mogen arbeiden. Laat men toch niet denken: jonge mannen van adel en fortuin behooren op prachtige buitenplaatsen te wonen; hoe schoon zou het zijn zoo zij heengingen naar het veld der Zending, om aldaar te strijden en te lijden voor Koning Jezus.

De kerken hebben niet alleen voor haar zelve te zorgen, maar ook als zijnde in een koloniale mogendheid, voor de planting en onderhouding van Christus' kerk in onze overzeesche bezittingen.

Worden de dingen in die richting gestuurd, dan ligt het op den weg der Vrije Universiteit om van wetenschappelijke vorming te dienen.

In de eerste plaats zou dan bij de letterkundige faculteit een leerstoel gesticht moeten worden, voor de kennis van den Mohammedaanschen godsdienst; die de ontwikkeling van dien godsdienst voorstelt tot op dezen tijd. De leer van den Islam heeft in den loop der eeuwen eene rijke ontwikkeling gehad. Er is in de Mohammedaansche wereld strijd gevoerd over allerlei dingen, o. a. ook over de leer der praedestinatie. Het Mohammedanisme bezit ook eene groote hoogeschool te Cairo, en in zijn boezem worden verschillende richtingen gevonden. Daarvan moet de zendeling kennis hebben, met het oog op de verschillende richtingen, die ook op Java vertegenwoordigd zijn.

De letterkundige faculteit zou dan ook in het Hindoeïsme moeten gaan onderwijzen, terwijl zij ook de natuurlijke Godskennis behoort te ontwikkelen, om den samenhang tusschen de roerselen van het menschelijk hart en de afgoderijen uiteen te zetten. Ten slotte dient gearbeid om de paedagogie en de psychologie te onderwijzen, om aldus de kunst te leeren om menschen te vangen. De Jezuïeten hebben zich daarop zeer toegelegd. Maleisch en Javaansch wordt beter in het land zelf geleerd.

Ook de juridische faculteit zou een nieuwe roeping krijgen. Zij zou de Mohammedaansche rechtsontwikkeling moeten gaan doceeren, benevens het koloniaal staatsrecht. Dit laatste omdat de zendeling niet alleen tot de ziel gaat spreken, maar verplicht is de Javaansche toestanden ook op burgerlijk terrein om te zetten.

Wil men de Joden in de zendingsterreinen opnemen, dan zal de rechtsgeleerde faculteit ook het hedendaagsche recht der Joden moeten gaan leeren.

En wat blijft er dan over voor de theologische faculteit? Deze heeft haast in deze niets meer te doen, dan zij tot dusver deed. Het ongelukkige Chiliasme, of de leer van het duizendjarige rijk, verdwijnt. Toch zal de theologische faculteit wèl doen met bij het onderwijs in het kerkrecht beter en uitgebreider het stuk: *de plantatione ecclesiae* (over de planting der kerk) te ontwikkelen.

Nog één zaak brengt spreker bij het eindigen zijner rede in herinnering. Men meent dat men den Javaan Gereformeerd kan maken. Gelijk in de nu reeds gedoopte natiën het Christendom een eigen levensvorm heeft aangenomen, waarin de heerlijkheid van het Evangelie schittert, zoo zal ook de Javaan geroepen zijn om op zijne eigene wijze God te verheerlijken. Dit leert ons de symbolick en de kerkgeschiedenis. De eenheid wordt openbaar in de verscheidenheid van vormen, onder de tucht van Gods Woord.

Er wordt in Europa jaarlijks 17 à 18 millioen gegeven voor de Zending, waarvoor Engeland alleen 13 à 16 millioen guldens bijdraagt. Het vaste land van Europa geeft slechts twee millioen, en als wij bedenken hoe weinig wij hiervan geven, dan moet schaamte ons aangezicht bedekken. Wij hebben degelijk onderlegde jonge mannen noodig, die naar Oost-Indië gaan, dit is der kerken dure roeping en schuld. En indien, wat God verhoede, door een buitenlandschen oorlog onze kostelijke overzeesche bezittingen mochten verloren gaan, laat dan niet het verwijt ons tegenklinken: »Gij hebt uwe roeping verzaakt en daarom zijn u die schoone landen afgenomen."

Deze boeiende rede van Dr. Kuyper werd met levendige belangstelling gevolgd. Dat was duidelijk merkbaar. Wij waren toch niet in een kerkgebouw waarin men zich minder vrij durft bewegen, maar in eene overgroote zaal, die het inconvenient had dat men de stem der sprekers niet overal goed hooren kon. En wat werd men nu gewaar? Steeds dichter kwam men zich van de achterste plaatsen begeven naar de plaats waar Dr. Kuyper sprak, om maar geen woord te verliezen.

Ds. Lion Cachet was dankbaar voor het gehoorde, en meende dat er uit bleek dat hij ƒ 60,000 per jaar voor de Zending vragende, niet in eens, maar van lieverlede, niet overvraagd had. Ook ZWEw. was van meening dat wij geen speciale opleiding voor zendelingen moeten hebben. De zendelingen moeten uit de dienaren des Woords voortkomen. Spreker acht het echter noodig dat een zendeling gehuwd zij. De vrouw-zendeling heeft een belangrijke roeping op Java te vervullen.

Prof. Kuyper is het niet daarmede eens en zegt, dat als de vrouw voor den arbeid der zending noodig is, de zendeling eene vleeschelijke zuster medeneme.

Reeds was het half twee ure geworden daarom was het meer dan tijd dat de vergadering gesloten werd. Ds. Lion Cachet ging in dankgebed voor.

De vergaderde broeders en zusters hadden nu een uur tijds, om zich in den schoonen tuin de Harmonie, te verlustigen en zich te laten bedienen van het noodige voor het lichaam.

Te half drie nam men weer zijn zitplaatsen in om de

MEETING MET DEBAT

bij te wonen.

Mr. Th. Heemskerk leidde de vraag in: »Hoe komt de Overheid, in betrekking tot de Vrije Universiteit, hare roeping het beste na?" Spreker was er zich duidelijk van bewust, dat hij zijne voeten gezet had op een bijna onafzienbaar terrein. Sommigen zullen denken: Het streven om de Staatsuniversiteiten los te maken van den Staat is ijdel; maar dit is de vraag niet, wij stellen daartegenover de Vrije Universiteit als beginsel. Wij mogen niet nalaten de algemeene vraag te stellen: Als Christenen steunen wij de Vrije Universiteit, opdat ons volksleven doordrongen worde van het beginsel van de vreeze des Heeren als bron der eeuwige wijsheid. Wij komen met die wetenschap niet alleen tot ons volk, maar ook tot de overheid. Wij zijn niet tevreden als men ons ongehinderd late werken; onze arbeid voor het Nederlandsche volk is ijdel, als wij aflaten van den eisch, dat de overheid den weg der gehoorzaamheid bewandele en pacificatie zal niet komen voordat zij aan dien eisch gehoor geeft.

Op de vraag thans gesteld is geen algemeen antwoord te geven. Wij bepleiten *thans* eene Vrije Universiteit, het past ons te erkennen dat dit niet altijd gedaan is. Stahl, door Groen dikwijls aangehaald, leerde, dat de Overheid de roeping heeft om te zorgen voor de nationale opvoeding. En Stahl was een Christenstaatsman. In de dagen der reformatie stond het begrip vast, dat de overheid de Christelijke religie tot meerdere eere Gods had te bevorderen. Krachtens deze opvatting werden van overheidswege Universiteiten gesticht en onderhouden.

Onze zienswijze is wel in dit opzicht veranderd, toch kunnen wij niet stellen dat de overheid tegenover de wetenschap eene louter lijdelijke houding heeft aan te nemen. Er kunnen tijden zijn waarin men geprikkeld wordt tot stichting van eene inrichting voor Hooger Onderwijs, gelijk voor dertien jaren, toen de Vrije Universiteit geboren werd, gedragen door den steun en het gebed van duizenden. Maar die prikkel is er niet altijd geweest. En is er die niet, dan moet de overheid in deze wel optreden. Geldelijke steun van de zijde der overheid is dan noodig. Zij heeft er mee te maken, want het Hooger Onderwijs behoort tot het leven, en het leven te beschermen is de roeping der overheid.

Het ideaal is zeker, dat het volk zonder eenigen steun of prikkel, het Hooger Onderwijs ter hand neemt. Kan daarom eene openbare Universiteit gemeden, dan behoort het te geschieden.

Stahl leert, dat de Overheid Christelijk moet zijn en dat al hare inrichtingen van onderwijs op de Christelijke confessie gegrond zullen zijn; maar gaat de Overheid een onchristelijken weg op, dan geeft zij natuurlijk geen Christelijk onderwijs, maar steunt de ongeloovige wetenschap.

Noch het een noch het ander is wenschelijk. Ook al ware de Overheid Christelijk, dan pleiten wij nog voor de *Vrije* Universiteit; want de Staat mag alleen optreden als steun voor de Universiteiten als vrije corporatiën. Dan alleen krijgt men Universiteiten, die van één beginsel uitgaan, waarin de eene faculteit de andere steunt.

Zou de Staat zich niet met de wetenschap mogen inlaten? Zeker, maar niet om haar te ijken. Ook moet het recht van den Staat erkend worden om zekere eischen te stellen aan vrije corporatiën voor hooger onderwijs, voordat zij gesteund worden. Men zou een onderzoek kunnen instellen naar de leerkrachten. En voorts voere de staat, om te beoordeelen of er geschiktheid is om als ambtenaren te dienen, Staatsexamens in. De graden der Universiteiten moeten enkel wetenschappelijke waarde, geen rechtsgevolgen hebben.

Zoo is de toestand echter niet.

Drie Universiteiten worden onderhouden uit de Staatskas, en de gemeentelijke hoogeschool te Amsterdam, uit de niet te ruim voorziene gemeentekas, en door haar verleende graden hebben rechtsgevolgen. Dit onrecht is te grooter daar zij bekostigd worden uit de openbare kassen, en niet voldoen aan de behoeften van een groot deel van ons volk.

Van dit laatste is de Vrije Universiteit het bewijs.

Waar zit de fout die aan het openbaar universitair onderwijs kleeft? De wet op het Hooger Onderwijs werd niet op een gelukkig tijdstip geboren, nl. in de dagen der liberale overmacht, evenals de wet op het lager onderwijs.

Toch is er onderscheid, want de wet op het Hooger Onderwijs bevat geen voorschrift voor neutraliteit. Mr. Kappeyne verwierp daarbij het conservatief beginsel, dat alleen de Hooge Regeering het recht zou hebben doctorale graden te verleenen, en wilde dit recht ook toegekend hebben aan de gemeente van Amsterdam.

Toen de Roomsche heer Des Amorie van der Hoeven voorstelde, dat ook in andere gemeenten Athenaea hetzelfde recht zouden kunnen krijgen, werd dit afgestemd, onder voorwendsel dat andere gemeenteraden niet dezelfde onafhankelijkheid als die van Amsterdam hebben zouden. Mr. Kappeyne vreesde voor eene Roomsche Hoogeschool! De liberale partij gaf aan de staatsuniversiteiten eene bevoorrechte stelling, verwachtend dat deze wel liberaal zoude blijven. De Theologische faculteit werd op moderne leest vervormd; het moest eene faculteit van godsdienstwetenschappen worden, al liet men toe, dat op kosten van den staat de leerstellige godgeleerdheid er bij ingeënt werd. De Juridische faculteit handelt volgens de wet wel over de vraag: wat is eene naamlooze vennootschap, wat is een zedelijk lichaam, maar geeft geen antwoord op de vraag: wat is eene kerk?

Het is schromelijk onrecht dat er vier liberale Openbare Universiteiten bestaan, bekostigd mede uit de beurzen van particulieren, die voor een deel hun eigen universiteit betalen.

Hoe krijgen we een beteren toestand? Met de instelling van Staatsexamens die door allen moeten afgelegd? Het gevaar bestaat dan, dat in de examen-commissiën toch haast niet dan tegenstanders zouden benoemd worden.

Wat is eisch van ons eigen beginsel? Dat de Staat aflaat van het geven van universitair onderwijs, het overlatende aan vrije corporatiën. Dit gaat wel met veel moeilijkheden gepaard, bijv. wijst men op het plaatselijk belang, als dat van Groningen, doch is het wel een plaatselijk belang voor Christenen als men een Universiteit bezit, die tot uitgangspunt de menschelijke rede heeft?

Bondgenooten in den strijd voor de vrijmaking der Universiteiten kan men vinden in de Roomschen. Richten deze ook, gelijk dit op hun weg ligt, een Universiteit op, dan staan wij sterker.

Een drangreden voor de losmaking der universiteit is ook gelegen in het veldwinnend Socialisme; het is waarschijnlijk dat na eenige jaren tal van Socialisten onder de hoogleeraren zullen zijn. Ook met het oog daarop moet steeds de eisch klinken, dat de Vrije Universiteit met de andere universiteiten gelijk gesteld worde.

Na deze heldere doorwrochte rede, werd gelegenheid gegeven tot debat. Vooral worden de tegenstanders uitgenoodigd het woord te vragen. Maar geen antwoord volgt.

Nu wordt de rij sprekers geopend door Dr. Kuyper, die het met Mr. Heemskerk eens is, n.l. dat de Universiteiten weer worden wat zij van den aanvang waren, vrije corporatiën. Ook merkte Dr. Kuyper op dat er reeds Socialisten op professorale zetels zitten, al staan zij hunne zienswijze in gekuischten vorm voor. In het buitenland kwam het Socialisme van de katheders der professoren, men zij daarom gewaarschuwd, dat men niet alleen redding van het Christelijk element in de wetenschap tot doel kieze, maar redding van de wetenschap zelve. Moet echter, deze bedenking had Z.H.G. tegen het gesprokene, de staat gaan keuren wat wetenschappelijk universitair onderwijs is, dan komen wij weer in banden; dan kan de staat weer dwingen in verkeerde richting te gaan. De krachtigste vogel, zoolang maar één dun koord om zijn vleugels is gewoeld kan wel trachten van den rotshoogte te vliegen, maar valt onherroepelijk ter aarde en wordt een prooi van den eersten den besten jongen. Het hooger onderwijs worde in allen deele vrij.

Maar het is ons, door de gestelde ruimte die wij voor dit verslag mogen innemen, niet mogelijk al hetgeen in de debatten die nu volgden, gezegd werd, mede te deelen, daarom kunnen wij slechts resumeeren

Prof. Dr. Rutgers, een geboren Groninger, neemt het op voor de Groningers. De Vrije Universiteit vertoont een Groningsch karakter, want 4 van de 7 professoren zijn Groningers. De referent heeft gezegd: Het plaatselijk belang van Groningen zal opkomen tegen het losmaken der Universiteit van den Staat. Wat bedoelt men daarmede? Het stoffelijk of het geestelijk belang? Met voorbijgang van de stoffelijke belangen, spreekt Z.H.G. als zijne overtuiging uit, dat de geest en richting van de Universiteit slechts is in het belang van één deel der bevolking. Stoffelijke baten kan eene Universiteit voor al de burgers opleveren, hoewel daartegen valt op te merken, dat als een schadepost op de rekening kan worden gezet, de opbrengst van belastingen voor de Universiteiten.

Prof. Lohman gelooft, dat men zijn wenschen wat lager moet stellen. Hij vraagt of de bedoeling is, dat alle Universiteiten behalve de onze, verdwijnen zullen; want het inhouden van financieelen steun door de Overheid, staat gelijk met vernietiging der Universiteiten. Z.H.G. wil er op aansturen, dat niemand aan een wetenschappelijken graad, eenige bevoegdheid ontleene voor de uitoefening van een bepaald beroep; maar dat de Staat examens afneme voor bepaalde ambten.

»Wat weet gij van uw Staatsrecht, wat van uwe burgerlijke rechtsvordering?" dit heeft de Staat aan hen die zijn ambtenaren willen worden te vragen.

In Duitschland is het onderwijs veel vrijer dan bij ons. Een advocaat b.v. wordt benoemd, na eerst een tijdlang bij een ouderen collega te hebben gewerkt.

Spreker wijst er op hoe het staatsgezag voor de Universiteiten zoo min voor haar wetenschappelijkheid als voor haar bestaansrecht dienstig is.

De Groninger Universiteit b.v. hangt aan een zijden draad! Indien men in de Eerste of Tweede Kamer inziet, dat het niet aangaat om drie rijksuniversiteiten te hebben, dan kan de Groninger hoogeschool verdwijnen. Wordt deze Universiteit echter gesubsidieerd door stad of provincie, dan wordt het weder eene vrije corporatie. Vroeger werden belangrijke schenkingen gegeven aan hoogescholen als vrije corporatiën. Daartoe moeten niet alleen de Christenen maar alle Nederlanders terug.

Prof. Geesink stemt met den referent in, dat de Universiteiten vrije corporatiën moeten zijn. Z.H.G. herinnert er echter aan, dat er bij Universiteitstichting tweeërlei manier is: deels zijn zij vrije corporatiën, maar deels ook zijn zij ingesteld door de Overheid. Het laatste nu zijn zij steeds ten onzent geweest. De akademies en illustre scholen in ons land werden, met uitzondering bepaaldelijk van die van Amsterdam, — wel gesticht op Gereformeerden grondslag, doch het begrip van de »vrije" school voor hooger onderwijs had men niet. Alles was stichting van de Overheid hetzij dan van stad of gewest.

De »Vrije" Universiteit is ten onzent een innovatie en hij doet de vraag aan den referent wat zal men antwoorden, wanneer de tegenstanders ons toevoegen: gaat gij niet met uwe beschouwing der Universiteiten als vrije corporatiën van de nationale, historische lijn af?

Mr. Heemskerk, de sprekers beantwoordende, zegt met Prof. Lohman niet te wenschen, dat men de openbare Universiteit met één slag afschaffe. Worden de bestaande openbare Universiteiten tot vrije corporatiën gemaakt, dan kan men deze òf wel, òf niet, òf gedeeltelijk steunen. Dan gaat men ook niet af van de historische lijn. Aan Dr. Kuyper antwoordt hij, gedeelijke steun geeft gevaar, als er eischen aan verbonden zijn, die niet in te willigen zijn. Indien men eerst komt tot *vrije corporatiën* dan komt de eisch van gelijk recht ter sprake.

Hij zou niet willen, dat de Regeering de academies keurde, om deze al of niet te subsidieeren. In de wet zijn ook voor het lager onderwijs zekere eischen voor subsidie, welke niet het beginsel raken. Het is mogelijk dat men subsidie kan ontvangen, zonder dat de vrijheid van universiteits corporatie wordt aangetast.

Spreker eindigde met de conclusie, dat men den strijd om de Universiteiten te maken tot vrije corporatiën moest aanbinden en dat hij zich niet heeft begeven in het land van Utopia.

Een der aanwezigen (lid der Hervormde Kerk) gaf zijne verwondering te kennen, dat ook nu, evenals bij de meeting in 1890, te Amsterdam, toen Prof. Kuyper de vraag behandelde: »Of er aan de Rijks Hoogescholen plaats is voor de Theol. faculteit," niemand van de 600 Hervormde predikanten opkwam om hunne zaak te verdedigen. Nu was hij van uit Schiedam naar Groningen gereisd, en thans helaas met hetzelfde gevolg. Spreker gaf hierover zijne verwondering te kennen. Hij vraagt of het niet wenschelijk was dat er in de dagbladen van deze meeting mededeeling gedaan werd.

Prof. Kuyper, deze woorden, die niet goed verstaan waren, herhalende, zegt dat in eene publieke meeting ook de pers toegang heeft en vrij is het gesprokene te publiceeren.

De Voorzitter vertrouwt dat deze vergadering eene goede reuke zal zijn; hij brengt dank voor de talrijke opkomst en aan de sprekers en sluit daarna de meeting.

Om half zes schaarden meer dan honderd gasten zich aan den gemeenschappelijken maaltijd in het hotel Willems. Er heerschte een opgewekte toon, een aangename, gulle, hartelijke geest. Menige dronk werd ingesteld. In de eerste plaats op HH. MM. onze Koninginnen, vervolgens op heeren directeuren, professoren, curatoren en studenten, op Ds. Brummelkamp als voorziter der jaarvergadering en als redacteur der *Nieuwe Prov. Groninger Courant*, waarvan exemplaren aan den maaltijd werden rondgedeeld, die reeds een volledig verslag bevatte van dezen dag.

Ongeveer half negen scheidde men, nadat Ds. Ploos van Amstel Gode dank gebracht had.

Wij meenen dat deze 12de Universiteitsdag in de schoone stad Groningen een onvergetelijken indruk achter heeft gelaten bij allen die hem bijwoonden.

De Heere zegene al het gesprokene en verhoore de gebeden die tot Zijn troon werden opgezonden.

WINCKEL.

Correspondentie.

Daar ik voor eenige weken naar buitenaf vertrok, verzoek ik mijne correspondenten beleefdelijk hiervan nota te nemen, en het hieruit te verklaren, zoo eenige in de laatste week mij gemaakte opmerkingen, onbesproken en onbeantwoord bleven.

KUYPER.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

ZESTAL: Maassluis **B**, J. Breukelaar te Nijmegen; G. Ringnalda te Utrecht; P. J. Wiemenga te Zaandam; F. W. Sluiter te Heeg; J. Bos te 's Gravelduin-Kapelle en G. H. van Kasteel te 's Gravenhage.

DRIETAL: Apeldoorn **B** A. H. Geselle Meerburg te Groningen; J. Hania te Oosterbierum en P. Zegboer te Zwartsluis.

TWEETALLEN: Legerdam **B**, A. O. Schaafsma te Delfshaven en H. Cramer te Waarder c. a. — Voorburg D. J. B. Wijers te Alkmaar en J. J. Impeta te Alfen aan den Rijn.

BEROEPEN: Werkendam c. a. **B** H. J. Reuyl te Amstelveen. — Schoonrijke (Zeel.), J. van Henten te Schoonebeek. — Oldekerk, J. Fokkinga te Houwerzijl, gem. Ulrum. — Dinteloord c. a., W. Sluiters te Vlaardingen. — Hoogeveen **B**, C. B. Bavinck te Hazerswoude **A**. — Oude Mirdum c. a., J. Tuves te Wetsinge Sauwert. — Leerdam **B**, A. O. Schaafsma te Delfshaven.

AANGENOMEN: St. Anna Parochie **B**, J. J. Berends, cand van de Vrije Universiteit.

BEDANKT: Halfweg, G. Esseliuk te Sliedrecht. — Hindeloopen, R. Huis te Nieuw-Amsterdam. — Harlingen **B**, J. H. M. G. de Wolf te Serooskerke. — Capelle aan den IJssel (3de maal), L. Spoel te Kampen. — Driesum, W. Breukelaar te De Leek. — Purmerend, L. Adriaanse te Zeist.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Drachten (vac. Bange), D. van Herwaarden te Diepenveen. — Holten (10ex.), H. Doornvelt te Daarle. — Harderwijk, A. de Haan te Opheusden. — Rotterdam (vac. De Visser), Dr. S. D. van Veen te Groningen; (vacat.-Vos), A. J. A. Vermeer Jzn. te Zwolle. — Buurmalsen, P. G. Pont, cand. te Utrecht. — Wageningen, G. Nijhuis te Veenendaal. — Stiens, V. de Berg van Eisenga cand te Britswerd. — Wamel c. a., Ph. S. Niemeijer te Giesen-Nieuwkerk. — Poederoyen c. a., J. J. de Kat Angelino te Deil. — Opende, J. H. Heckman, cand. te Groningen.

AANGENOMEN: Helder, W. Beekhuis te Uitgeest. — Schiedam, P. C. A. Hallsman Az. te Koudekerke. — Hoogeloon c. a. (N.-Br.) J. den Burger, godsdienstonderwijzer te Helenaveen (N. Br.) — Kwadijk (toez.), M. C. Muller te Abbenbroek. — Haaften, A. S. Talma, cand. te Groningen. — Ureterp (Opsterland) en Siegerswoude, L. Meeth, cand. te Groningen. — Scherpenzeel, G. Mansvelt te Nichtevecht. — Nomansdorp, M. J. Sanders te Woubrugge. — Almkerk, J. C. Prins te Lekkerkerk.

Plaatsgebrek noodzaakt ons eenige Advertentiën tot een volgend nr. uit te stellen.

Advertentiën.

Zoo de Heere wil en wij leven, hopen onze geliefde Ouders:

RDEL VAN DER SCHOOT

EN

CORNELIA JONGMAN.

den 15den Juli a. s. hunne

40-jarige Echtvereeniging

TE GEDENKEN.

Num. 6 vs. 24, 25, 26.

Hunne dankbaar kinderen.

Stad-Vollenhove, Juli 1892.

Hedenmorgen ontsliep in het vast geloof in haren Heer en Heiland, onze geliefde Moeder en Behuwdmoeder,

TRIJNTJE SMITH,

Weduwe van den heer ALBERT WITHOLT,

in den gezegenden ouderdom van bijna 82 jaren.

D. NAUTA—WITHOLT.
H. NAUTA.
A. WISSE—WITHOLT.
J. WISSE.
Mr. C. WITHOLT.
A. G. J. WITHOLT—BOSCH.

Sexbierum, 27 Juni 1892.

Wederom werd ons ouderhart zwaar getroffen, door het afsterven van onze teeder geliefde Dochter,

TJITSKE,

in den bloeienden leeftijd van 18 jaar en ruim 4 maanden.

Het gemis wordt diep betreurd door haren eenigen broeder en hare eenige zuster, en door hem met wien zij in de nauwste betrekking stond, alsmede door geheel de familiebetrekkingen.

Langdurig, doch geduldig was haar lijden; wij treuren, doch niet zonder hope.

H. NAUTA.
D. NAUTA—WITHOLT.

Pietersbierum, 29 Juni 1892.

Bij ZALSMAN, te *Kampen*, komt van de pers:

UIT DE SCHRIFTEN,

DOOR

J. VAN ANDEL,

Predikant te Leeuwarden.

Gehouden ten voorgeleide van de Kas voor Emeriti-Pred., Wed. en Wezen van Pred. der Gereformeerde Kerken in Nederland.

160 bladz. 75 Cent.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan en wie 75 Ct. aan den Uitgever zendt, ontvangt het franco p. p.

Het veelgezochte werk van

Dr. F. W. KRUMMACHER,

ELISA DE PROFEET,

(40e Kerkredenen), is thans compleet, de 3 dlnng. ƒ 4.50, geb. in één halfleder band ƒ 5.25. Bij iederen solieden boekh. te bestellen en bij den Uitgever H. TEN HOOVE, te *Utrecht*.

Vrije Universiteit.

De dertiende algemeene vergadering der Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag behoort weder tot het verleden.

De aangename herinnering evenwel blijft, en zal nog lang blijven voortduren.

Ik geloof te mogen zeggen, dat de verwachtingen, welke men vrij algemeen van deze samenkomst koesterde, overtroffen zijn.

Groningen ligt nu eenmaal niet in het midden, doch in het noordelijk deel van ons land. Op Utrecht en Amsterdam loopen alle straten samen — niet alzoo op Groningen. Te vreezen was dus, dat het bezoek *dezer* vergadering vrij wat minder zou zijn dan dat van andere. Wel had vóór tien jaar Leeuwarden ons goede hope gegeven. De belangstelling, daar reeds in 1882 ondervonden, was levendig, en sedert dien tijd mocht onze stichting heel wat aanwinnen in de sympathie der vrienden van het koninkrijk Gods. Maar een zóó talrijke opkomst, een zóó hartelijke ontvangst als waarvan wij verleden week te Groningen getuigen mochten zijn, hadden wij niet kunnen verwachten.

De Heere doet kennelijk het beginsel van het Hooger Onderwijs, gebonden aan Zijn Woord, meer en meer wortelen schieten bij ons geloovig volk. Daarvoor kunnen wij Hem niet genoeg danken.

Het was een ware verkwikking te Groningen te zijn. Allereerst de druk bezette bidstond op Woensdagavond, waar Ds. Ploos van Amstel, naar aanleiding der zeer toepasselijke woorden van Prediker 7 : 11 en 12 de hooge waardij der geheiligde wetenschap in het licht stelde, maar ook het groote gevaar der wetenschap buiten God.

Daarna de prachtige opkomst ter vergadering op Donderdagochtend, welke, naarmate de treinen aankwamen, steeds vermeerderde; het werkelijk uitnemende openingswoord van den Voorzitter, Ds. A. Brummelkamp uit Groningen, dat zich kenmerkte door een heiligen gloed bij soberheid van uitdrukking; de onderwerpen, die behandeld werden en de woordvoerders, die allen hun denkbeelden ten beste gaven; in de middagbijeenkomst het voortreffelijk pleidooi van den heer Heemskerk, voor het goed recht der beoefening der wetenschap, zonder inmenging van de Overheid dan alléén om haar geldelijk te steunen; als kroon op het werk de aangename maaltijd, waar men niet samenkwam om nu eens lekker te eten, maar om nauwere gemeenschap met elkander te zoeken, om elkander in het broederoog te zien en elkanders stem, ook in vroolijke scherts te hooren, om weêr gesterkt te worden door de ervaring, dat men niet alleen staat op zijn vaak moeielijken post, maar vele medestrijders heeft, met wie men één strijd strijdt en ook één hope deelt.

Ik houd er mij van overtuigd, dat vele broeders en zusters met goeden moed huiswaarts zijn gekeerd, gesterkt in hun zielen, om weêr den staf in de hand te nemen, met het oog op Hem „die Zijn volk zeer gewillig maakt op den dag zijner heirkracht."

Een woord van hartelijken dank moet mij nog van het harte aan allen, die ons zoo vriendelijk ontvingen en medewerkten om de vergaderingen zoo uitnemend te doen gelukken. Daaronder gedenk ik inzonderheid Ds. Ploos van Amstel en Ds. Brummelkamp, de regelingscommissie en de schare van gastheeren en gastvrouwen, die ons in hun woningen ontvingen. De Heere zegene hen allen voor hun arbeid der liefde. Hij zegene ook bij voortduring onze Vereeniging voor Hooger Onderwijs en geve haar ook genade te vinden in de oogen der menschen, maar stelle bovenal haar tot een uitgebreiden zegen, Zijn Naam tot eer en tot welzijn van ons Vaderland!

W. HOVY.

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 196, AMSTERDAM.